

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ORIGINAL PAPER

Η απάντηση των Ευαγγελίων Οι Ευαγγελιστές δεν απαντούν στο «πότε» αλλά στο «πώς» πρέπει να πεθαίνει ο άνθρωπος

ΣΚΟΠΟΣ Σήμερα, που ο μέσος όρος ζωής έχει υπερδιπλασιαστεί σε σχέση με την αρχαιότητα και η βιοϊατρική τεχνολογία έχει ασαφοποιήσει τα όρια ζωής και θανάτου, τίθεται εμπρός μας αμείλικτο το ερώτημα «Πότε πρέπει να πεθαίνει ο άνθρωπος;» Σκοπός μας ήταν να διερευνηθεί εάν και τι απαντούν στο ερώτημα αυτό οι τέσσερις Ευαγγελιστές. ΥΛΙΚΟ-ΜΕΘΟΔΟΣ Έγινε συστηματική αναζήτηση όλων των σχετικών με το θάνατο χωρίων των Ευαγγελίων, με διασταύρωση τεσσάρων διαφορετικών τρόπων: (α) Ανάγνωση των ευαγγελικών κειμένων στο πρωτότυπο αρχαίο κείμενο και σε μετάφραση, των έγκριτων εκδόσεων της Βιβλικής Εταιρίας. (β) Αναζήτηση χωρίων με λέξεις κλειδιά από τρία διαφορετικά έντυπα ευρετήρια της Καινής Διαθήκης, γνωστά ως Ταμεία (Bruder 1993, Erasmus Schmidt 1990, Αρχιμ. Κοσμά Λ. Παλαιογιάννη 2000). (γ) Αναζήτηση χωρίων με λέξεις κλειδιά από δύο διαφορετικά ηλεκτρονικά ευρετήρια της Καινής Διαθήκης. (δ) Ανάγνωση της ερμηνείας των Ευαγγελικών κειμένων του ερμηνευτή Πατέρα της Ορθόδοξης Εκκλησίας οσίου Θεοφύλακτου Βουλγαρίας (του 11^{ου} αιώνα). ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ Εντοπίστηκαν συνολικά 133 λιγότερο ή περισσότερο σχετικά χωρία, 35 στο Ευαγγέλιο του Ματθαίου, 29 στου Μάρκου, 45 στου Λουκά, και 24 στου Ιωάννη. Τα τρία πιο σχετικά χωρία φαίνεται να είναι τα: (α) «Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατὴρ μου μόνος» (Ματθαῖος 24:36, Μάρκος 13:32), «Ποια μέρα και ώρα θα έρθει το τέλος, κανένας δεν το ξέρει, ούτε οι άγγελοι των ουρανών, παρά μόνο ο Πατέρας μου», που δεν αναφέρεται στο «πότε πρέπει να γίνει» αλλά στο «πότε γίνεται» και σφραγίζεται με το «οὐδεὶς οἶδεν». (β) «Νῦν ἀπολύεις τὸν δοῦλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ῥῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν» (Λουκάς 2:29-31), «Τώρα, Κύριε, μπορείς ν' αφήσεις τον δούλο σου να πεθάνει ειρηνικά, όπως του υποσχέθηκες, γιατί τα μάτια μου είδαν το σωτήρα που ετοίμασες για όλους τους λαούς», όπου δίδεται μεν η απάντηση «νῦν» στο «πότε» αλλά το κριτήριο μιας τέτοιας απόφασης (να βαστάξει στην αγκαλιά του τον Ιησού) είναι δύσκολο, εάν όχι αδύνατο, από τους ανθρώπους να εφαρμοστεί. (γ) «Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῆ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα» (Ιωάννης 13:1), «Πριν από τη γιορτή του Πάσχα, ξέροντας ο Ιησούς πως ήρθε η καθορισμένη γι' αυτόν ώρα να φύγει από τον κόσμο και να πάει στον Πατέρα», είναι εξίσου δύσκολο να εφαρμοστεί από τους θνητούς. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ Οι Ευαγγελιστές δεν απαντούν στο πότε (πότε πρέπει να πεθαίνει ο άνθρωπος) αλλά στο πώς (πώς πρέπει να πεθαίνει ο άνθρωπος). Το «ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα» μπορεί να ερμηνευτεί ότι υπάρχει και για κάθε άνθρωπο η σωστή ώρα, ούτε νωρίτερα ούτε αργότερα, αλλά τα Ευαγγέλια δεν δίνουν στους ανθρώπους τρόπο προσδιορισμού της δικής τους σωστής ώρας. Μελλοντική επέκταση της μελέτης σε όλη την Καινή και Παλαιά Διαθήκη και σε όλα τα πατερικά κείμενα θα μπορούσαν να ισχυροποιήσουν ή εξασθενίσουν τα συμπεράσματα αυτά ή και να δώσουν απάντηση στο «πότε».

ΑΡΧΕΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΙΑΤΡΙΚΗΣ 2016, 33(Συμπλ 1):25-29
ARCHIVES OF HELLENIC MEDICINE 2016, 33(Suppl 1):25-29

Σ. Ατματζίδης

Ιερός Ναός Αγίου Νικολάου, Θέρμη,
Θεσσαλονίκη

The answer of Gospels. Evangelists
don't deal with "when" but with
"how" a human being should die

Abstract at the end of the article

Λέξεις ευρετηρίου:

Ανάσταση
Ευαγγέλιο
Ευαγγελιστής
Ευθανασία
Καλός θάνατος
Πότε πρέπει να πεθαίνουμε (ΠΠΠ)

Ξεκινώντας αυτή την παρουσίαση, θα θέλαμε πρωτίστως να καταθέσουμε στην αγάπη σας πως τα γραφόμενα δεν αποζητούν, όσο κι αν το αποζητά η επιστήμη, ούτε την πρωτοτυπία, ούτε τη μοναδικότητα. Ουσιαστικά είναι δανείσματα προς δανεισμό. «Αρχίζω το έργο μου εν ονόματι Κυρίου. Θα είμαι ένας πιστός αντιγραφέας και όχι ένας υπερήφανος συγγραφέας ... [κι αν οι άνθρωποι βρουν λάθη] θα τους είμαι ευγνώμων αν μου τα υποδείξουν και εγώ υπόσχομαι ότι θα τα διορθώσω.»¹

Σκοπός μας ήταν να διερευνηθεί εάν και τι απαντούν οι τέσσερις Ευαγγελιστές στο ερώτημα «Πότε πρέπει να πεθαίνει ο άνθρωπος;»

ΥΛΙΚΟ ΚΑΙ ΜΕΘΟΔΟΣ

Έγινε συστηματική αναζήτηση με τέσσερις διαφορετικούς τρόπους όλων των σχετικών με το θάνατο χωρίων στα τέσσερα Κανονικά Ιερά Ευαγγελικά κείμενα, με παράλληλη διασταύρωση για ασφάλεια του αποτελέσματος.

Α) Μελετήσαμε τους τέσσερις Ευαγγελιστές, Ματθαίο, Μάρκο, Λουκά και Ιωάννη, χρησιμοποιώντας και το αρχαίο κείμενο και τη μετάφρασή του, από την Καινή Διαθήκη της Βιβλικής Εταιρίας το οποίο φέρει την έγκριση του Οικουμενικού Πατριαρχείου και άλλων Αρχιεπισκοπών και Εκκλησιών.² Επιλέχθηκε αυτή η έκδοση διότι η μετάφρασή της είναι στη δημοτική.

Β) Έγινε αναζήτηση χωρίων με λέξεις κλειδιά από τρία διαφορετικά έντυπα ευρετήρια της Καινής Διαθήκης, γνωστά ως Ταμεία, τα ταμεία των Bruder, Schidt, και Παλαισιάννη.³⁻⁵

Γ) Συνεχίσαμε την αναζήτηση με λέξεις κλειδιά από δύο διαφορετικά διαδικτυακά ευρετήρια (Ταμεία) της Καινής Διαθήκης: <http://bibleapps.com> και <http://kainidiathiki.agiooros.org>.

Δ) Προχωρήσαμε στην ανάγνωση των ερμηνευτικών κειμένων του ερμηνευτή Πατέρα της Ορθόδοξης Εκκλησίας οσίου Θεοφυλάκτου Βουλγαρίας (του 11^{ου} αιώνα), για εντοπισμό φράσεων οι οποίες μιλούν για ή οριοθετούν το θάνατο.

Τέλος κάναμε χρήση της μηχανής αναζήτησης της Google πολλές φορές, για αναζήτηση διαφόρων πληροφοριών και συγκεκριμένων λέξεων ή στίχων.

Περιορισμοί

Μπορεί να υπάρχουν σχετικά χωρία που μας έχουν διαφύγει; Ταπεινά φρονούμε πως δεν υπάρχουν. Η χρήση των 4 διαφορετικών τρόπων εντόπισής τους επιτρέπει να δεχτούμε ότι αποτελεί μια πολύ καλή ασφαλιστική δικλείδα.

Μπορεί να υπάρχουν άσχετα χωρία που τα θεωρήσαμε σχετικά; Τα τελείως άσχετα δεν καταχωρήθηκαν. Η σχετικότητα είναι μικρή, μέση, ή μεγάλη· ωστόσο αυτό είναι αναμενόμενο.

Συμπερασματικά, η καταγραφή των σχετικών με τον θάνατο

χωρίων ή φράσεων στα τέσσερα Ευαγγέλια θεωρούμε ότι είναι έγκυρη και αξιόπιστη. Τα ευρήματά μας, ωστόσο, θα ήταν χρήσιμα και πρέπει να επικυρωθούν και από άλλους ερευνητές («ισχύς έν τῇ ἐνώσει»).

Τέλος, περιοριστήκαμε μόνον στα Ευαγγέλια. Καλό θα ήταν να επεκταθεί η μελέτη του ερωτήματος και στα υπόλοιπα βιβλία της Καινής Διαθήκης, σε ολόκληρη την Παλαιά Διαθήκη, και σε όλους τους Πατέρες της Εκκλησίας. Η εκτενής αυτή μελέτη της εκκλησιαστικής γραμματείας θα μπορούσε να ισχυροποιήσει ή εξασθενήσει τα συμπεράσματα της παρούσας μελέτης ή και να δώσει απάντηση στο «πότε», «πότε πρέπει να πεθαίνει ο άνθρωπος;»

ΑΠΟΤΕΛΕΣΜΑΤΑ

Εντοπίστηκαν συνολικά 133 λιγότερο ή περισσότερο σχετικά χωρία, 35 στο Ευαγγέλιο του Ματθαίου, 29 του Μάρκου, 45 του Λουκά, και 24 του Ιωάννη. Ο πραγματικός αριθμός είναι αρκετά μικρότερος, επειδή πολύ συχνά οι Ευαγγελιστές περιγράφουν ένα και το αυτό γεγονός, συχνά με ελάχιστες λεκτικές διαφορές, ιδίως οι τρεις πρώτοι, οι και για τούτο Συνοπτικοί αποκαλούμενοι, διότι τα κείμενά τους, συγκρινόμενα μεταξύ τους, εμφανίζουν πολλές ομοιότητες και μπορούμε να τα εξετάσουμε συνοπτικά για να διαπιστώσουμε ομοιότητες και διαφορές, τόσο ως προς τη μορφή όσο και ως προς το περιεχόμενο (η αλληλεξάρτηση και αλληλεπίδραση στις σχέσεις των τριών ονομάζεται «Συνοπτικό Πρόβλημα», που είχε ήδη εξεταστεί από τους εκκλησιαστικούς συγγραφείς των πρώτων αιώνων, σε βάθος όμως μελετήθηκε από τον 18^ο αιώνα και μετά).

Όλα τα χωρία που βρήκαμε καταχωρήθηκαν σε έναν πίνακα, με μία στήλη για κάθε ευαγγελιστή. Ο πίνακας αυτός είναι πολύ μεγάλος (42 σελίδες), αποτελεί μέρος της διπλωματικής μου εργασίας όπου και παραπέμπεται ο αναγνώστης (εικόνα 2) και απόσπασμά του φαίνεται στον πίνακα 1.⁶

Θα περιοριστούμε να αναφέρουμε τα τρία χωρία τα πιο κοντινά (πιο σχετικά) στο ερώτημά μας, που τυχαίνει να είναι ένα από κάθε Ευαγγελιστή:

α) «Περὶ δὲ τῆς ἡμέρας ἐκείνης καὶ ὥρας οὐδεὶς οἶδεν, οὐδὲ οἱ ἄγγελοι τῶν οὐρανῶν, εἰ μὴ ὁ πατήρ μου μόνος» (Ματθαῖος 24:36, Μάρκος 13:32), «Ποια μέρα και ώρα θα έρθει το τέλος, κανένας δεν το ξέρει, ούτε οι άγγελιοι των ουρανών, παρά μόνο ο Πατέρας μου». Ο Χριστός δεν αναφέρεται διά στόματος των ιερών Ευαγγελιστών στο «πότε πρέπει να γίνει» αλλά στο «πότε γίνεται» και αυτό το «πότε» σφραγίζεται με το «οὐδεὶς οἶδεν». Άρα εμείς οι άνθρωποι δεν παίρνουμε, όπως θα θέλαμε, μια χειροπιαστή απάντηση για το πότε.

Πίνακας 1. Απόσπασμα του πίνακα καταχώρησης των σχετικών με το θάνατο χωρίων των τεσσάρων Ευαγγελιστών στη διπλωματική εργασία «Πότε Πρέπει να Πεθαίνει ο άνθρωπος; (ΠΠΠ): Η απάντηση των Ευαγγελίων» (εικόνα 1), όπου διαθέσιμος και ο πλήρης πίνακας.⁶ Πάνω το αρχαίο κείμενο, μέσο η μετάφρασή του, κάτω η ερμηνεία του χωρίου από τον Θεοφύλακτο Βουλγαρίας.

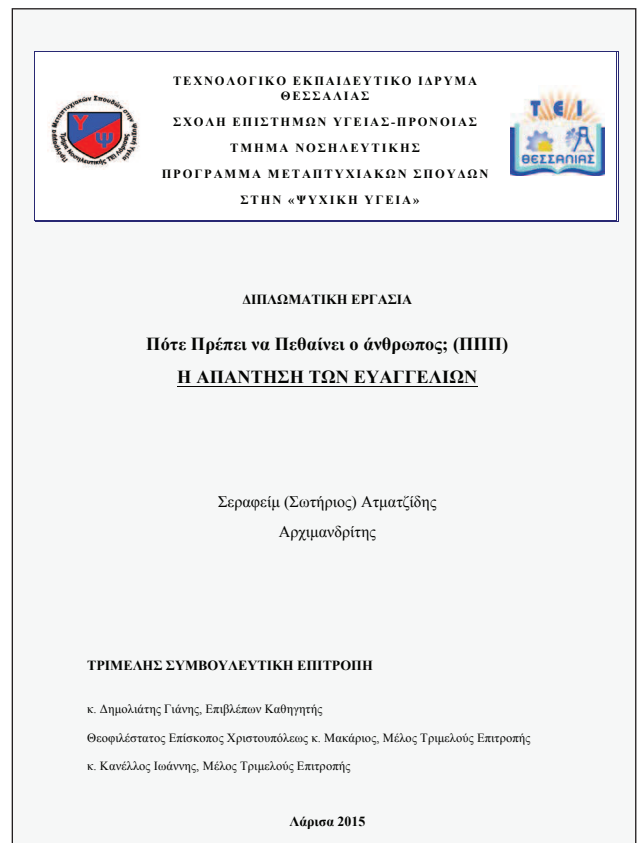
ΜΑΤΘΑΙΟΣ	ΜΑΡΚΟΣ	ΛΟΥΚΑΣ	ΙΩΑΝΝΗΣ
Η συνωμοσία για τη θανάτωση του Ιησού. 26:4 και συνεβουλευσαντο ἵνα τὸν Ἰησοῦν δόλω κρατήσωσι καὶ ἀποκτείνωσιν. 26:4 κι αποφάσισαν να συλλάβουν με δόλο τον Ιησού και να τον θανατώσουν. Ο χρόνος του πάθους και του θανάτου, είναι γνώρισμα της βούλησης του Κυρίου.	Η συνωμοσία για τη θανάτωση του Ιησού. 14:1 Ἦν δὲ τὸ πάσχα καὶ τὰ ἄζυμα μετὰ δύο ἡμέρας καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς πῶς αὐτὸν ἐν δόλω κρατήσαντες ἀποκτείνωσιν. 14:1 Ὑστερα από δύο μέρες ήταν η γιορτή του Πάσχα και των Αζύμων. Οι αρχιερείς και οι γραμματεῖς αναζητούσαν τρόπο να συλλάβουν τον Ιησού με πονηριά και να τον θανατώσουν. Ομοίως με το Ματθαίο.	Η προδοσία του Ιούδα. 22:2 καὶ ἐζήτησαν οἱ ἀρχιερεῖς καὶ οἱ γραμματεῖς τὸ πῶς ἀνέλωσιν αὐτόν· ἐφοβούντο γὰρ τὸν λαόν. 22:2 Οι αρχιερείς και οι γραμματεῖς αναζητούσαν ευκαιρία να θανατώσουν τον Ιησού, γιατί φοβόντουσαν τον λαό. Ομοίως με τους άλλους Ευαγγελιστές.	Η συνωμοσία για τη θανάτωση του Ιησού 11:53 ἀπ’ ἐκείνης οὖν τῆς ἡμέρας συνεβουλευσαντο ἵνα ἀποκτείνωσιν αὐτόν. 11:53 Από εκείνη λοιπόν την ημέρα αποφάσισαν να τον θανατώσουν Ομοίως με τους άλλους Ευαγγελιστές.

β) «Νῦν ἀπολύεις τὸν δούλόν σου, δέσποτα, κατὰ τὸ ρῆμά σου ἐν εἰρήνῃ, ὅτι εἶδον οἱ ὀφθαλμοί μου τὸ σωτήριόν σου, ὃ ἠτοίμασας κατὰ πρόσωπον πάντων τῶν λαῶν» (Λουκάς 2:29–31), «Ἔώρα, Κύριε, μπορεῖς ν’ ἀφήσεις τον δούλο σου να πεθαίνει ειρηνικά, ὅπως του υποσχέθηκες, γιατί τα μάτια μου εἶδαν το σωτήρα που ετοίμασες για ὅλους τους λαούς». Εδῶ δίνεται μεν η απάντηση «νῦν» στο «πότε» ἀλλὰ το κριτήριο μιας τέτοιας ἀπόφασης (να βαστάξει ο ἄνθρωπος στην αγκαλιά του τον Ιησού) εἶναι δύσκολο, εἰάν ὄχι αδύνατο, να πραγματοποιηθεῖ ἀπό τους ανθρώπους.

γ) «Πρὸ δὲ τῆς ἑορτῆς τοῦ πάσχα εἰδὼς ὁ Ἰησοῦς ὅτι ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα ἵνα μεταβῆ ἐκ τοῦ κόσμου τούτου πρὸς τὸν πατέρα» (Ιωάννης 13:1), «Πριν ἀπὸ τη γιορτῆ του Πάσχα, ξέροντας ο Ιησοῦς πως ἦρθε η καθορισμένη γι αὐτόν ὥρα να φύγει ἀπὸ τον κόσμο και να πάει στον Πατέρα». Κι εδῶ εἶναι ἐξίσου δύσκολο να γίνει κατανοητὴ αὐτὴ «η καθορισμένη ὥρα» του θανάτου ἀπὸ τους ανθρώπους, πάλι μένουμε με το ερώτημα ανοιχτό. Το «ἐλήλυθεν αὐτοῦ ἡ ὥρα» μπορεί να ερμηνευτεῖ ὅτι, ὅπως για τον Ιησού, ὑπάρχει και για κάθε ἄνθρωπο η σωστὴ ὥρα, οὔτε νωρίτερα (πρόωρος θάνατος) οὔτε αργότερα (μετάωρος θάνατος), ἀλλὰ τα Ευαγγέλια δεν δίνουν ἀνθρώπινο τρόπο προσδιορισμοῦ της σωστής για τους ανθρώπους ὥρας.

ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Πότε πρέπει να πεθαίνει ο ἄνθρωπος; Δύσκολο ερώτημα. Κατὰ πρώτον «ὁ Θεὸς θάνατον οὐκ ἐποίησεν, οὐδὲ τέρπεται ἐπ’ ἀπωλεία ζώντων», «δεν εἶναι ο Θεός, που ἔκαμε τον θάνατον, οὔτε και ευχαριστεῖται για τον ὄλεθρο των ἀνθρώπων», διδάσκει η Σοφία Σολομώντος στην Παλαιὰ Διαθήκη.⁷ Με τον ὄρο «θάνατος» «εννοεῖται η απομάκρυνση και ο χωρισμός του ἀνθρώπου ἀπὸ τον Θεό, που εἶναι η

Εικόνα 1. Το εξώφυλλο της διπλωματικής εργασίας «Πότε Πρέπει να Πεθαίνει ο άνθρωπος; (ΠΠΠ): Η απάντηση των Ευαγγελίων». Η πλήρης μελέτη διαθέσιμη.⁶

πραγματικὴ ζωή».⁸

Απὸ τη συστηματικὴ μελέτη των τεσσάρων Κανονικῶν Ἱερῶν Ευαγγελικῶν κειμένων, συνάγεται το συμπέρασμα πῶς στο θέμα της εργασίας «Πότε πρέπει να πεθαίνει ο

άνθρωπος;» δεν δίνεται ευθεία ή έμμεση απάντηση. Το ερώτημα «Πότε πρέπει να πεθάνει ο άνθρωπος;» δεν είναι καν μέσα στη σκέψη των Ευαγγελιστών. Αξίζει να σημειωθεί ότι την εποχή κατά την οποία γράφτηκαν τα Ευαγγέλια, ο μέσος όρος ζωής ήταν 30–35 έτη.⁹

Ο χρόνος λοιπόν της μετάβασής μας στα επέκεινα παραμένει άγνωστος. Παντού, μέσα στα Ευαγγελικά κείμενα, παρατίθεται η πνευματική προετοιμασία για την αντιμετώπιση είτε του πνευματικού, είτε του σωματικού θανάτου. Δεν συναντάμε το «πότε», αλλά, ενημερωνόμαστε για το «πώς». Στα Ιερά κείμενα λοιπόν δε συναντάμε το πότε του τέλους, αλλά τον τρόπο του τέλους. Πρέπει ο άνθρωπος να είναι «πάντοτε και για όσο ζει έτοιμος για το θάνατο, ΕΤΟΙΜΟΘΑΝΑΤΟΣ, και συνεπώς καλοθάνατος, ΕΥΘΑΝΑΤΟΣ», όπως τονίζει ο Ευγένιος Βούλγαρης: «Εάν τοιούτος είναι ο λογισμός του εκταραττομένου και αδημονούντος διά τον

επερχόμενον θάνατον, ότι ανέτοιμος ήδη ευρίσκεται εις το να τον απαντήσει, η θλίψις η περί τον θάνατον, είναι δικαία και εύλογος, είναι επωφελής και σωτηριώδης.», «Εάν τέτοιος είναι ο λογισμός του αυτοunu που ταραζεται και πολύ αγωνιά για το θάνατο που έρχεται, ότι βρίσκεται ανέτοιμος να τον συναντήσει, η θλίψη για το θάνατο είναι δίκαιη και εύλογη, είναι ωφέλιμη και σωτήρια.» και «Εκείνος, όστις ούτε πολλά αδημονεί και λυπείται, ούτε αμέτρως εκταραττεται και φοβείται, όταν ενθυμήται της παρούσης αυτού ζωής το επισφράγισμα, και το τέλος. Ιδού ο άνθρωπος ο πάντοτε και εν όσω ζη, ΕΤΟΙΜΟΘΑΝΑΤΟΣ, και κατά το ακόλουθον, ο ΕΥΘΑΝΑΤΟΣ», «Ελεύθερος είν' εκείνος που ούτε αγωνιά και λυπάται πολύ, ούτε ταραζεται και φοβάται χωρίς μέτρο, όταν θυμάται το επισφράγισμα της παρούσας ζωής του, δηλαδή το τέλος, το θάνατο. Να! ο άνθρωπος ο πάντοτε και για όσο ζει έτοιμος για το θάνατο, ΕΤΟΙΜΟΘΑΝΑΤΟΣ, και συνεπώς καλοθάνατος, ΕΥΘΑΝΑΤΟΣ.»¹⁰

ABSTRACT

The answer of Gospels. Evangelists don't deal with "when" but with "how" a human being should die

S. ΑΤΜΑΤΖΙΔΙΣ

Holy Church of St. Nikolaos of Themi, Thessaloniki, Greece

Archives of Hellenic Medicine 2016, 33(Suppl 1):25–29

OBJECTIVE In our days, when life expectancy has more than doubled since the ancient times and biomedical advances blur boundaries between life and death, we face the challenging question of "when is the right time for a human being to die". Our aim was to investigate whether and how the four Evangelists answer this question. **METHOD** All passages related to death were systematically searched in the Gospels via four distinct methods: (a) Reading the Gospel texts, both the originals and their translation, using the reputable publications of the Bible Society. (b) Using keywords to search three different printed directories of the New Testament known as Concordances (Bruder 1993, Erasmus Schmidt 1990, Arch. Kosmas L. Palaiogiannis 2000). (c) Using keywords to search two different electronic directories of the New Testament. (d) Reading the interpretation of the evangelic texts by the Father of the Orthodox Church Saint Theofilaktos of Bulgaria (of the 11th century). The translations to contemporary English are from <http://ebible.org/web>. The Gospel passages by King James' Bible, 1611 can be found at <http://www.kingjamesbibleonline.org>. **RESULTS** In total, 133 passages have been identified, some more relevant than others, 38 from Matthew's Gospel, 30 from Mark's, 49 from Luke's and 23 from John's. The three more relevant passages appear to be: (a) "No one knows of that day and hour, not even the angels of heaven, but my Father only" (Matthew 24:36, Mark 13:32). Here the emphasis is not on "when it should happen" but rather on "when it actually happens" and it is summarised as "no one knows". (b) "Now you are releasing your servant, Master, according to your word, in peace; for my eyes have seen your salvation, which you have prepared before the face of all people" (Luke 2:29–31). Here a "now" is given as an answer to "when", however, the criterion to identify "now" as the right time (to have held Jesus in their arms) is difficult, if not impossible, for humans to apply. (c) "Now before the feast of the Passover, Jesus, knowing that his time had come that he would depart from this world to the Father" (John 13:1). This is equally difficult for mortals to apply. **CONCLUSION** The Evangelists do not answer the "when" (when is the right time for a human being to die) but rather they deal with "how" (how a human being should die). From the passage "his time has come" we can infer that also for every human being there is a right time, no sooner (premature death) nor later (postmature death); however, the Gospels do not provide us with a way to determine this time. Future and more extensive research, including the rest of the New

Testament and all of the Old Testament as well as the Patristic writings could strengthen or weaken our conclusion or perhaps even find the answer on “when” should humans die.

Key words: euthanasia, Evangelist, good death, Gospel, resurrection, right time to die (RTD), when should we die (WSWD).

Βιβλιογραφία

1. VINCENT OF LÉRINS. *Commonitorium*: <http://www.academia.edu/6543134/>
 2. Η ΚΑΙΝΗ ΔΙΑΘΗΚΗ: το πρωτότυπο κείμενο με μετάφραση στη δημοτική. Ελληνική Βιβλική Εταιρεία. Αθήνα 1989
 3. BRUDER CH. *Ταμείον της Αγίας Γραφής: Καινή Διαθήκη*. Επιμέλεια της ελληνικής εκδόσεως ιερέως Ιωάννου Κ. Διώτη. Εκδόσεις «Ωφέλιμου Βιβλίου», γ' έκδοση. Αθήνα 1993
 4. SCHMIDT E. *Ταμείον της Καινής Διαθήκης*. Εκδοτικός οίκος «Αστήρ». Αθήνα 1990
 5. ΠΑΛΑΙΟΓΙΑΝΝΗΣ Κ. *Η Καινή Διαθήκη κατά θέματα*. Έκδοσις Ορθοδόξου Χριστιανικής Αδελφότητας «Λυδία» 2000
 6. ΑΤΜΑΤΖΙΔΗΣ Σ. *Πότε Πρέπει να Πεθαίνει ο άνθρωπος; (ΠΠΠ): η απάντηση των Ευαγγελίων*. ΤΕΙ Θεσσαλίας, Σχολή Επιστημών Υγείας-Πρόνοιας, Τμήμα Νοσηλευτικής, ΠΜΣ στην Ψυχική Υγεία. Λάρισα 2015:1–68: https://dl.dropboxusercontent.com/u/7661680/PPP/Gospels_23Jun2015.pdf
 7. Σοφία Σολομώντος 1:13
 8. ΙΕΡΟΘΕΟΥ, Μητροπολίτου Ναυπάκτου και Αγίου Βλασίου. *Η ζωή μετά τον θάνατο*. Η' έκδοση. Β3: Θάνατος και προπατορικό αμάρτημα: <http://img.pathfinder.gr/clubs/files/34350/9.html#%CE%92>
 9. ΔΗΜΟΛΙΑΤΗΣ Γ. *Βιοστατιστική διερεύνηση της θνησιμότητας στην Ελλάδα, 1956–1982*. Ιωάννινα, 1988:107
 10. ΔΗΜΟΛΙΑΤΗΣ Γ, ΓΑΛΑΝΑΚΗΣ Μ (μτφ, επιμ). *Ευγένιος Βούλγαρης: Διατριβή περί Ευθανασίας*. Εξάντας, Αθήνα 2005:122,165
- Corresponding author:*
S. Atmatzidis, Holy Church of St. Nikolaos of Thermi, Thessaloniki, Greece
e-mail: serafeim_atmatzidis@yahoo.gr